

ФОРМУЛЯР

Индекс: Фо 04.01.01-02

Издание: П

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дата: 10.01.2012 г.

Страница 1 от 12

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛЕВЕН

ФАКУЛТЕТ “ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ”

ОДОБРЯВАМ:
Декан на ФОЗ:
(доц. д-р С. Янкуловска, дм)

ВЛИЗА В СИЛА
ОТ УЧЕБНАТА 2014/2015 Г.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО

ГЛОБАЛНИ ПРОБЛЕМИ

НА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕ

ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН “МАГИСТЪР”

СПЕЦИАЛНОСТ “ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ И ЗДРАВЕН МЕНИДЖМЪНТ”

ЗАДОЧНО ОБУЧЕНИЕ

ПЛЕВЕН
2014 г.

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 2 от 12

По учебен план на МУ – Плевен - задължителна

Учебен семестър: втори

Хорариум: 25 часа лекции

Кредити: 4

Преподавател:

Доц. д-р Гена Георгиева Грънчарова, дм.

АНОТАЦИЯ И ЦЕЛИ НА УЧЕБНАТА ДИСЦИПЛИНА

Учебната дисциплина „Глобални проблеми на общественото здраве” е задължителна по учебния план на специалност „Обществено здраве и здравен мениджмънт” за ОКС „магистър”.

Лекциите, включени в програмата третираат основни теоретични въпроси свързани с принципите, индикаторите (измерителите), детерминантите и тенденциите на общественото здраве в глобален план. Разглеждат се връзките между здравето и общественото развитие, ролята на социалните детерминанти на здравето (култура, образование, икономика бедност и др.), функциите на здравните системи, ролята на обществения и частния сектор, на неправителствените организации, влиянието на факторите на околната среда и техните промени върху глобалното здраве и др. Специално внимание е отделено на етичните и човешки права по отношение на глобалното здраве.

Основно място в програмата заемат въпросите на измерването на тежестта и проблемите на инфекциозните, на хроничните неинфекциозни заболявания и травми. Данните и анализът в това направление се базират на резултатите от третия етап на глобалното проучване на тежестта на тези заболявания за обществото (Global Burden disease study 2010). Специално внимание е отделено на проблемите на здравните неравенства, демонстрирани най-силно по отношение на майчиното и детското здраве.

Глобалните проблеми на здравето се анализират във връзка с Целите на хилядолетието за развитие и бъдещите усилия за постигане на тези цели по отношение на преодоляването на крайната бедност, постигане на всеобщ обхват с основно образование, намаляване на детската смъртност и на смъртността до 5-годишна възраст, подобряване на майчиното здраве, борбата за намаляване на СПИН, ликвидирането на маларията и други заболявания, осигуряване на стабилно развитие на околната среда и по-нататъшно разширяване на глобалното партньорство за развитие.

Отделено е място и на тежестта, която нанасят върху обществото природните бедствия и сложните непредвидени ситуации, изискващи спешни хуманитарни действия.

Разгледана е дейността на междуправителствени и неправителствени организации, и агенции за подобряване на глобалното здраве.

В процеса на лекционното изложение на глобалните проблеми на общественото здраве на студентите се демонстрират най-новите тенденции в глобалното здраве, подкрепяни с данни от европейските и световни бази данни за здравните индикатори, докладите на Генералния директор на СЗО, както и от базите данни на УНИЦЕФ, ЮНЕСКО, UNAIDS, Фонда за населението и други подразделения на ООН.

Заключителният контрол на знанията по учебната дисциплина се осъществява чрез компютърен тест по време на изпитната сесия. В изпитния тест се включват въпроси от всички теми от лекционния курс.

Основните цели на учебната програма са насочени към придобиване на задълбочени теоретични познания и разбирания за най-важните глобални предизвикателства към общественото здраве и за усилията и подходите за справяне с тези проблеми на глобално ниво.

Специфичните цели на програмата са свързани с усвояване на конкретни закономерности относно влиянието на социалните детерминанти на здравето, постигнатите успехи и препятствия пред усилията за подобряване на глобалното здраве и за преодоляване на здравните неравенства в света.

Предварителни изисквания. За лицата с магистърска степен по медицина програмата е продължение и задълбочаване на познанията от дисциплината „Социална медицина“. За лицата с магистърска степен по икономика, право или друга магистратура учебната дисциплина е сравнително нова и ще изисква допълнителни консултации и отделяне на повече време от извънаудиторната дейност за самоподготовка и овладяване на същността на индикаторите за измерване и оценка на общественото здраве.

В курса на обучението се разширяват теоретичните познания и се развиват допълнителни умения за работа с бази данни за здравето на населението в различните страни и региони. Съдържанието на учебната програма предполага, че студентите имат вече придобита добра компютърна грамотност и умения за работа в Интернет.

Очаквани резултати от обучението. В резултат на предвидения теоретичен курс на обучение и посочената последователност на тематичното изложение на материала студентите от магистърската програма по специалността „Обществено здраве и здравен мениджмънт“ следва да **придобият нови знания за:**

- Същността на понятията „здраве“, „обществено здраве“ и глобално здраве;
- Целите на хилядолетието за развитие;
- Детерминантите на глобалното здраве;
- Основните индикатори за измерване на глобалното здраве;
- Глобалната тежест на заболяванията и предприеманите усилия за усъвършенстване на инструментариума за нейното измерване и оценка;

- Ролята на водещите социални детерминанти на здравето - бедност, образование, култура, икономическото развитие и др.;
- Значимостта на етичните проблеми и човешките права за формирането на тенденциите на глобалното здраве;
- Ролята на организацията и финансирането на дейността на здравните системи;
- Влиянието на факторите на околната среда и на природните бедствия върху глобалното здраве;
- Предизвикателствата пред репродуктивното здраве и здравето на жените в глобален аспект;
- Нерешените проблеми на здравето на децата;
- Нерешените проблеми на инфекциозните заболявания;
- Глобалните предизвикателства на хроничните незаразни заболявания и травмите;
- Здравните неравенства между развитите и развиващите се страни (страни с висок доход, страни с доход над средния, страни с доход под средния и страни с нисък доход);
- Развитието на сътрудничеството в областта на глобалното здраве. Усилията на световната общност в лицето на водещите междуправителствени и правителствени организации, асоциации, фондове и др., за преодоляване на здравните неравенства и за приближаване към постигането на Целите на хилядолетието за развитие.

След приключване на обучението по дисциплината студентите **следва да притежават умения за:**

- Анализ на конкретна информация за нивото и тенденциите на основните индикатори за глобално здраве;
- Анализ на взаимовръзките между детерминантите на здраве и тенденциите на наблюдаваните промени в глобален план;
- Оценка на постигнатото подобрене на отделни индикатори за глобално здраве и ликвидиране/намаляване на заболяемостта и смъртността от отделни заболявания;
- Оценка на ефективността на предприеманите мерки за подобряване на майчината и детската смъртност и нарастването на средната продължителност на живота;
- Оценка на значимостта на международното сътрудничество и хуманитарните мерки за намаляване на здравните неравенства в глобален мащаб.

ФОРМУЛЯР

Индекс: Фо 04.01.01-02

Издание: П

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дата: 10.01.2012 г.

Страница 5 от 12

ФОРМИ НА ОБУЧЕНИЕ: лекции**МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ:**

- лекционно изложение
- демонстрации на бази данни
- дискусии

КОНТРОЛ И ОЦЕНКА НА ЗНАНИЯТА

- заключителен контрол: писмено тестово изпитване

ТЕМАТИЧЕН ПЛАН НА ЛЕКЦИИТЕ

№	Теми	Часове
1.	Въведение в същността на глобалните проблеми на общественото здраве.	1
2.	Здравни данни и индикатори за измерване и оценка на глобалния здравен статус.	2
3.	Тенденции на глобалния здравен статус.	2
4.	Измерване на тежестта на заболяванията.	2
5.	Основни детерминанти на глобалното здраве.	2
6.	Демографските процеси и глобалното здраве.	2
7.	Исторически корени на глобалното здраве и съвременни международни организации.	1
8.	Етика и човешки права в глобалното здраве.	1
9.	Въведение в здравните системи.	1
10.	Околна среда и глобално здраве.	2
11.	Глобални проблеми на репродуктивното здраве и здравето на жените.	2
12.	Глобални проблеми на здравето на децата.	2
13.	Глобални проблеми на заразните заболявания.	2
14.	Глобални проблеми на хроничните неинфекциозни заболявания.	2
15.	Глобални проблеми на неумишлените травми.	1
	ОБЩО	25

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 6 от 12

ТЕЗИСИ НА ЛЕКЦИИТЕ

1. Въведение в същността на глобалните тенденции на общественото здраве (1 ч.). Необходимост от изучаване на глобалните проблеми на общественото здраве. Примери за важни проблеми на глобалното здраве. Основни понятия при анализ на глобалните проблеми и тенденции на общественото здраве - здраве, обществено здраве, глобално здраве, международно здраве или глобални проблеми на общественото здраве. Интердисциплинарен обхват на глобалното здраве. Сравнителна характеристика на понятията „глобално здраве”, „международно здраве” и „обществено здраве”. Цели на хилядолетието за развитие – MDGs.

2. Здравни данни и индикатори за измерване и оценка на глобалния здравен статус (2 ч.). Значение на здравните данни за измерване и оценка на глобалното здраве. Видове здравни данни: данни за населението; витална статистика; статистика на здравето; статистика на дейността на здравните служби; данни за социалните неравенства в здравето. Основни индикатори за измерване и оценка на глобалните проблеми и тенденции на общественото здраве. Същност на здравните индикатори и основни изисквания към тях. Класификация на здравните индикатори: индикатори за смъртност, за заболяемост, за инвалидност, хранителен статус (показатели за физическо развитие), за обезпеченост със здравна помощ, за използването на здравните ресурси, за социално и психично здраве, за околната среда, за оценка на здравната политика, за качеството на живот и др. Класификация на индикаторите за оперативна оценка на общественото здраве. Индикатори с най-висока информативна стойност: детска смъртност, смъртност до 5-годишна възраст, майчина смъртност, смъртност от социалнозначими заболявания, средна продължителност на предстоящия живот. Заболяемост и болестност. Критерии за социалнозначими заболявания.

3. Тенденции на глобалния здравен статус (2 ч.). Смъртността като индикатор за глобалния здравен статус и основни източници на информация за смъртността. Глобални тенденции на общата смъртност и причините за умиралия. Характеристика на общата смъртност по причини в страните с различно ниво на социално-икономическо развитие. Глобални тенденции на детската смъртност, неонаталната смъртност и смъртността по 5-годишна възраст. Глобални тенденции на средната продължителност на предстоящия живот. 10 факта на СЗО за глобалното здраве.

4. Измерване на тежестта на заболяванията (2 ч.). Подходи за измерване на тежестта на заболяванията. Същност на индикатора DALYs. Проучвания на глобалната тежест на заболяванията. Основни резултати и изводи от проучването GBD 2010. ранжиране на водещите причини за смъртност и водещите рискови фактори според проучванията на глобалната тежест на заболяванията 1990 г. и 2010 г.

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02 Издание: П
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Дата: 10.01.2012 г. Страница 7 от 12

5. Основни детерминанти на глобалното здраве (2 ч.). Определение на основни понятия: социални детерминанти, обществени детерминанти, здравни равенства, здравни неравенства, социални неравенства в здравето. Модели на детерминантите на здравето. Модел на Канадската агенция по обществено здраве за детерминантите на здравето. Социален модел на Dahlgren и Whitehead. Индивидуални детерминанти на здравето. Социални и обществени детерминанти на здравето. Социални неравенства в здравето. Модели за обяснение на социалните неравенства. Справяне с неравенствата в здравето. Работата на Комисията на СЗО по социалните детерминанти на здравето.

6. Демографските процеси и глобалното здраве (2 ч.). Въведение. Тенденции в числеността на населението в света. Подходи за оценка на степента на застаряването на населението: чрез съпоставяне на лицата 0-14 г., 15-49 г. и над 50 г.; чрез относителните дялове на лицата над 60 г. или над 65 г.; чрез съотношенията на зависимите контингенти (лица над 65 г. и деца) към трудоспособното население (15-64 г.); чрез построяване на възрастова пирамида; чрез средната възраст на населението. Застаряването на населението като глобален проблем. Политиката на СЗО за здравословно стареене. 10 факта на СЗО за застаряването на световното население.

7. Исторически корени на глобалното здраве и съвременни международни организации (1 ч.). Исторически корени на усилията за борба с инфекциозните заболявания. Чумата и началото на здравното регулиране. Първи стъпки в развитието на общественото здраве. Появата на холерата в началото на 19-ти век. Съвременни международни здравни агенции, организации и дейности в областта на глобалното здраве. Световна здравна организация. Други специализирани организации на ООН: УНИЦЕФ, ЮНЕСКО, ФАО, МОТ, Програма за развитие, Фонд за народонаселението и др. Стратегията на СЗО „Здраве за всички”. Глобалната стратегия „Здраве за всички през 21-ви век”.

8. Етика и човешки права в глобалното здраве (1 ч.). Значимост на етичните проблеми и човешките права. Значимост на етичните проблеми и проблемите на човешките права в областта на глобалното здраве. Основни документи за здравето и човешките права. Глобално здраве и човешки права. Ограничаване на човешките права. Човешки права и ХИВ/СПИН Изследователска дейност с участието на хора. Нацистките медицински експерименти. Проучването в Таскигий САЩ. Клиничните опити с AZT „кратък курс”. Етични изисквания в изследователската работа с хора. Стандартите на Нюрнбергски кодекс. Основни принципи на Декларацията от Хелзинки. Оценка на етиката на изследователската дейност с хора. Изследователска работа в страни с нисък и среден доход. Етични въпроси при инвестиране в здравето и разпределение на ограничени ресурси.

9. Въведение в здравните системи (1 ч.). Необходимост от изучаване на

здравните системи. Определение на понятието „здравна система”. Фундаментални цели и функции на здравните системи. Основни критерии за категоризация на здравните системи – форма на застраховане и финансиране. Типология на здравните системи – системи, отнасящи се към националните здравноосигурителни схеми (ограничен естатизъм); системи, отнасящи се към националната здравна служба (държавен монополизъм) и плуралистични системи. Организация на предоставянето на здравните услуги. Нива на здравна помощ – първична, вторична и третична помощ. Разходи на здравния сектор - общи здравни разходи като % от БВП и частни разходи като % от общите разходи за здраве. Примери за избрани страни и основни изводи.

10. Околна среда и глобално здраве (2 ч.). Значимост на околната среда за глобалното здраве. Основни понятия: околна среда, естествена околна среда, изградена околна среда, социална околна среда, екосистема, здравни мерки и здраве, свързано с околната среда. Основни връзки между околната среда и MDGs. Основни здравни тежести, причинени от фактори на околната среда: на ниво на домакинствата, на ниво на общността и на глобално ниво. Стойност и последици от здравните проблеми, свързани с околната среда. Здравни ефекти на промени в околната среда и в екосистемите. Климатичните промени и глобалното здраве. 10 основни факта за климатичните промени и глобалното здраве. 10 факта за климатичните промени и глобалното здраве. Планът на СЗО за действие в областта на здравето и климатичните промени.

11. Глобални проблеми на репродуктивното здраве и здравето на жените (2 ч.). Значимост на репродуктивното здраве и здравето на жените за глобалното здраве. Основни детерминанти за здравето на жените – биологични детерминанти и социални детерминанти. Връзка между здравето на жените и MDGs. Проблемът за майчината смъртност - определение, ниво, тенденции, основни причини, регионални и социални неравенства в майчината смъртност. Ролята на СЗО за подобряване на здравето на жените. Напредъкът по отношение на постигането на 5-та цел от Целите на хилядолетието за развитие: подобряване на антенаталните грижи; подобряване на достъпа до квалифицирани акушерски грижи по време на самото раждане; подобряване на достъпа до контрацепция и предотвратяване на нежеланите бременности; намаляване на плодовитостта във възрастта 15-19 г. 10 факта на СЗО за здравето на жените.

12. Глобални проблеми на здравето на децата (2 ч.). Значимост на здравето на децата за глобалното здраве. Връзка между MDGs и здравето на децата. Основни понятия при изучаване на здравето на децата: детска смъртност, неонатална, постнеонатална, перинатална смъртност, смъртност до 5-годишна възраст. Глобални тенденции на здравето на децата до 5 години – нива по региони, темпове на снижение, основни причини за умирация в неонаталния и постнеонаталния период, водещи причини за умирация до 5-годишна възраст. Ролята на недохранването за детската смъртност и смъртността до 5-год. възраст. Профи-

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 9 от 12

ластиката с имунизации. 10 факта на СЗО за здравето на децата

13. Глобални проблеми на заразните заболявания (2 ч.). Значимост на заразните заболявания. Връзка между MDGs и заразните заболявания. Основни понятия при изучаване на заразните заболявания. Глобалната тежест на заразните заболявания. Структура на водещите причини за умирация в страните с нисък и среден доход и ролята на заразните заболявания. Глобалната тежест и тенденции на ХИВ/СПИН – заболяемост, болестност и смъртност по региони. Глобалната стратегия на СЗО срещу ХИВ/СПИН. 10 основни факта на СЗО за ХИВ/СПИН. Глобалната тежест и тенденции на туберкулозата – заболяемост, болестност и смъртност; туберкулоза и ХИВ. Стратегия на СЗО за борба с туберкулозата. Глобалната тежест и тенденции на маларията – заболяемост, смъртност, профилактика.

14. Глобални проблеми на хроничните неинфекциозни заболявания (2 ч.). Значимост на хроничните неинфекциозни заболявания. Глобалната тежест на хроничните неинфекциозни заболявания. Поддаващи се на промяна поведенчески рискови фактори Метаболични/физиологични рискови фактори. Профилактика и контрол на хроничните заболявания. Стратегиите на СЗО в отговор на хроничните заболявания. Планът за действие по Глобалната стратегия за превенция и контрол на незаразните заболявания. Глобалната стратегия на СЗО за хранене, физическа активност и здраве. Глобален план за действие за превенция и контрол на хроничните неинфекциозни заболявания за периода 2013-2020 г. Глобална тежест на избрани групи хронични неинфекциозни заболявания. Глобална тежест на сърдечно-съдовите заболявания. Глобална тежест и тенденции на диабета. Профилактика на диабета. 10 факта на СЗО за диабета. Глобална тежест и тенденции на раковите заболявания. Мерките на СЗО по отношение на раковите заболявания. 10 факта на СЗО за раковите заболявания

15. Глобални проблеми на неумишлените травми (1 ч.). Значимост на неумишлените травми. Основни понятия: умишлени и неумишлени травми и наранявания. Глобална тежест на неумишлените травми – тенденции по региони, роля на неумишлените травми за DALYs. Смъртност от неумишлени травми. Рискови фактори за неумишлените травми. Стойност и последствия от неумишлените травми.

МЕТОДИ ЗА КОНТРОЛ

Изпитът по „Глобални тенденции на общественото здраве” е писмен. Всеки студент получава вариант на тест от 30 въпроса с множествени отговори. Минимално изискуемо ниво на изпълнение на теста – 60% , т.е. 18 верни отговора. за всеки следващ верен отговор студентът получава по 0,25.

Крайната оценка се закръгля до единица в полза на студента (напр. 3,50 или 3,75 на 4,00) и се вписва в учебната документация.

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 10 от 12

Отчита се и участието на студентите в дискусии по време на лекции и упражнения.

МЯСТО НА ДИСЦИПЛИНАТА В ЦЯЛОСТНОТО ОБУЧЕНИЕ ПО СПЕЦИАЛНОСТТА

Дисциплината „Глобални тенденции на общественото здраве” е задължителна и водеща дисциплина в групата на медико-социалните науки съгласно единните държавни изисквания за магистърската програма след „бакалавър” в специалността “Управление на здравните грижи”. Заедно с няколко други дисциплини, изучавани в бакалавърската програма по същата специалност (социална медицина, епидемиология на здравето, медицинска социология, промоция на здравето, медицинска статистика, биоетика), тя разширява придобитите познания на студентите по актуалните проблеми на общественото здраве в глобален мащаб. Придобитите знания са необходими на студентите както в хода на по-нататъшното им обучение, така и в бъдещата им практика при оценка и анализ на социално-здравните явления и вземане на организационни и управленчески решения.

КОНСПЕКТ

1. Въведение в същността на глобалните тенденции и проблеми на общественото здраве. Цели на хилядолетието за развитие.
2. Здравни данни за оценка на общественото здраве. Предназначение, видове и характеристика. Основни индикатори за измерване и оценка на глобалните проблеми на общественото здраве.
3. Тенденции на глобалния здравен статус. Общата смъртност като индикатор и основни източници на информация за смъртността.
4. Тенденции на глобалния здравен статус. Глобални тенденции на детската смъртност и смъртността до 5-годишна възраст.
5. Тенденции на глобалния здравен статус. Глобални тенденции на СППЖ.
6. Измерване на тежестта на заболяванията. Подходи за измерване. Същност на DALYs. Проучвания на глобалната тежест на заболяванията. Основни изводи от GBD 2010.
7. Основни детерминанти на глобалното здраве. Основни понятия. Модел на Далгрен и Уайтхед за детерминантите на здравето.
8. Социални неравенства в здравето. Модели за обяснение на социалните неравенства.
9. Демографските процеси и глобалното здраве. Застаряването на населението като глобален проблем.

10. Исторически корени на глобалното здраве и съвременни международни организации.
11. Етика и човешки права в глобалното здраве
12. Въведение в здравните системи.
13. Околна среда и глобално здраве.
14. Климатичните промени и глобалното здраве.
15. Глобални проблеми на репродуктивното здраве и здравето на жените.
16. Майчината смъртност като глобален проблем. Ролята на СЗО за подобряване здравето на жените.
17. Глобални проблеми на здравето на децата. Основни понятия при изучаването на здравето на децата.
18. Глобални проблеми на здравето на децата до 5-годишна възраст.
19. Глобални проблеми на заразните заболявания. Глобална тежест и тенденции на ХИВ/СПИН.
20. Глобални проблеми на заразните заболявания. Глобална тежест и тенденции на туберкулозата.
21. Глобални проблеми на заразните заболявания. Глобална тежест и тенденции на маларията.
22. Глобална тежест на сърдечно-съдовите заболявания.
23. Глобална тежест на диабета.
24. Глобални тежест на раковите заболявания.
25. Глобални проблеми на неумишлените травми

ЛИТЕРАТУРА ЗА ПОДГОТОВКА:

А. ОСНОВНА

1. Грънчарова Г., С. Александрова-Янкуловска. Глобални проблеми на общественото здраве. Издателски център на МУ-Плевен, 2013, 254 с.
2. Александрова-Янкуловска С. Биоетика. Издателски център на МУ-Плевен, 2013, 285 с.

Б. ДОПЪЛНИТЕЛНА

3. Грънчарова Г., А. Велкова, С. Александрова-Янкуловска. Социална медицина. Издателски център на МУ-Плевен, 2012 г., 224 с.
4. UNAIDS. Global report 2013: UNAIDS report on the global AIDS epidemic. http://www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/documents/epidemiology/2013/gr2013/UNAIDS_Global_Report_2013_en.pdf
5. United Nations. The Millennium Development Goals Report 2012. Достъпен на: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG%20Report%202012.pdf>
6. WHO. Global Health Observatory Data Repository. World Health Statistics: Mortality and Global Health Estimates. Life expectancy, Достъпен на: <http://apps.who.int/gho/data/node.main.3/lang=en>

	<p style="text-align: center;">ФОРМУЛЯР</p>	Индекс: Фо 04.01.01-02
		Издание: П
	<p style="text-align: center;">УЧЕБНА ПРОГРАМА</p>	Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 12 от 12

7. WHO. Global Health Observatory Data Repository. World Health Statistics: Mortality and Global Health Estimates. Child Mortality. Достъпен на: <http://apps.who.int/gho/data/node.main.ChildMort?lang=en>.

8. WHO. Global Health Observatory Data Repository. World Health Statistics: Mortality and Global Health Estimates. Adult Mortality. Достъпен на: <http://apps.who.int/gho/data/node.main.3/lang=en>.

9. Social Determinants of Health. Second edition. Edited by M. Marmot and R.G.Wilkinson. Oxford University Press, 2011.

АВТОР НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Доц. д-р Гена Грънчарова, дм

Програмата е утвърдена на Факултетен съвет на 10.09.2014 г.